

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr

4853

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. NAWIEDZENIA NMP i ŚW. ANNY

2. Czas powstania

1330r.

3. Miejscowość

LUBAWA

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres

14-260 Lubawa, ul Kościelna 5
nr hipoteczny

5. Przynależność

województwo olsztyńskie
gmina Lubawa

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Lubowia, Lubow. Lubaw,
Lebenn, Lobouw, Lebaw,
Loebau, Löbau

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo olsztyńskie
powiat nowomiejski

8. Właściciel i jego adres

Parafia Rzym-Kat. p.w.
Nawiedzenia NMP. i Św Anny w
Lubawie, ul.Kościelna 5

9. Użytkownik i jego adres

Parafia Rzym-Kat. p.w.
Nawiedzenia NMP. i Św Anny w
Lubawie, ul.Kościelna 5

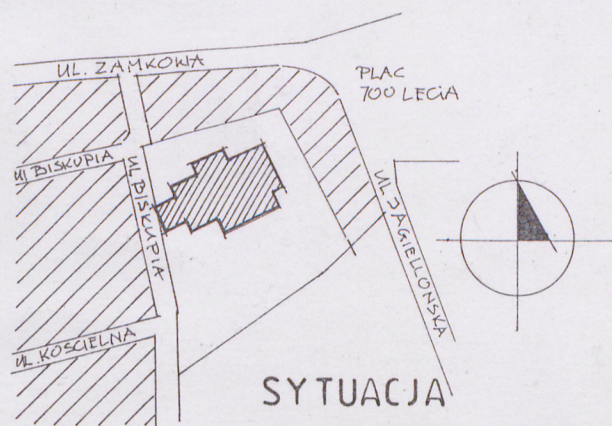
10. Rejestr zabytków

Nr A-265 data 57/03/20

F 1

F 3

LUBAWA
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
p.w. NAWIEDZENIA NMP. i ŚW ANNY

SYTUACJA

TOPOGRAFIA: obszar parafii stanowi fragment zachodniego, falisto-pagórkowatego zbocza Góry Dylewskiej, opadający ze wschodu na zachód od wysokości ok. 180m n.p.m. do około 140m n.p.m.

Miasto o zabudowie zwartej, zbiegające się drogi w Lubawie dokumentują rolę miasta jako ośrodka administracyjno- gospodarczego. Kościół usytuowany w centrum miejscowości, na zach. od zamku. Teren kościelny na planie prostokąta, otoczony metalowym ogrodzeniem na kamiennym cokole z ceglanyimi słupkami. Po stronie pdn. teren wydzielony murem miejskim. Wzdłuż ulicy lipy. Po stronie zach. fasady zach. dom parafialny. Kościół jest orientowany, przebudowany.

MATERIAŁ I KONSTRUKCJA- Murowany z cegły o układzie gotyckim, jednonawowy. Wzniesiony na rzucie prostokąta z prostokątnymi: od pdn. zakrystią i skarbcem, kaplicą Mortęskich na planie kwadratu. Od półn.: prostokątnymi: baptysterium i kaplicą Aniołów Stróżów. Przy fasadzie zach. kwadratowa wieża, przelotowa na osi półn-pdn. Nad nawą sklepienie pozorne kolebkowe, deskowe. Wewnętrzne ściany nawy tynkowane, podzielone ostrołukowymi arkadami, mieszczącymi we wnętrzach otwory okienne. Chór muzyczny drewniany wsparty na drewnianych kolumnach. Posadzka z płyt marmurowych, część ołtarzowa podniesiona o jeden stopień. Zakrystia i skarbczyk sklepienie kolebkowo z lunetami. Drzwi prowadzące do zakrystii deskowe, intarsjowane z herbem Nałęcz biskupa Gębickiego z ok. 1600r. Kaplica Aniołów Stróżów z drewnianym, późnorenesansowym portalem od strony nawy, połączona z nawą gotyckim, trójjuskowym profilowanym portalem ostrołukowym /profil gruszki/, tynkowanym. Kaplica połączona z baptysterium prostokątnym, odcinkowo zamkniętym przejściem. Kaplica Mortęskich, renesansowa, oddzielona od nawy trzema stopniami, Wejście przesłonięte bogatym portalem, drewnianym z pocz. XVIIIw. i zamknięte kutą żelazną ozdobną kratą. Kaplica kryta kopułą z latarnią. Kopuła wsparta na pendentywach, wydzielona uskokowym gzymsem. Oświetlenie poprzez okrągłe okna. W fasadzie zach. zewnętrzne drzwi dwuskrzydłowe- ramowo- deskowe z nadświetlem. Wieżba dachowa, nad nawą, drewniana storczykowa usztywniona ramą wzdłużną, łączona systemem zastrzałów i rygli.

BRYŁA- RZUT: jednonawowa, rozbudowana o dostawione wzdłuż naw: zakrystię, baptysterium i kaplice. Od zach. kwadratowa, trójkondygnacyjna wieża, dołem przelotowa na osi półn- pdn. Dach nawy dwuspadowy kryty dachówką ceramiczną mnich- mniszką, nad zakrystią i skarbcem wsólny- pulpitowy. Wieża kryta dachem czterospadowym z kalenicą. Kaplica Aniołów Stróżów i baptysterium kryte dachami pulpitowymi /kolejno: mnich- mniszka i papa/. Kaplica Mortęskich zwieńczona czterospadowym dachem krytym blachą, z sześcioboczną latarnią krytą cebulastym hełmem.
c.d. załącznik nr 1

Miejscowość występuje w źródłach pod nazwami: 1260 r. - Lubouia, Lubow, Lubowia, Lubwe, Lubaw, Lebe, Lebenn, Lobaw, Lobouw, 1466r.- Lubawa, również Lwbaw, Labaw, Löbaw, Loebau, do 1918r. niem. Löbau. Okolice Lubawy zamieszkiwała przypuszczalnie ludność słowiańska, która w VI- VIIIw. została wyparta przez Prusów z plemienia Sasinów. W XI- XIIw. Prusowie umocnili swoją pozycję na tym terenie i wybudowali gród wraz z podgrodzem. Dokument papieża Innocentego III z 18 II 1216r. wymienia nobila pruskiego Surwabuno jako tego, który sprawował ze swojego grodu władzę nad Lubawą i okolicą. Relikty chrześcijaństwa w Lubawie mają związek a działalnością misyjną cysterskiego zakonnika Chrystiana wśród Prusów na pocz. XIIIw. Ludność Lubawy i jej okolic wraz z Surwabunem na czele przyjęła prawdopodobnie chrześcijaństwo w 1214r. z rąk samego Chrystiana. Po przyjęciu chrztu Surwabuno udał się wraz z Chrystianem do Rzymu, gdzie Papież Innocenty III nadał mu chrześcijańskie imię Paweł, a Chrystiana mianował biskupem Prus. Według zapisów kościelnych pierwszy drewniany kościół w Lubawie p.w. ś.w. Anny wzniesiono w 1233r.
c.d. załącznik nr 1

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
13433, 0m ³	767, 6m ²	sakralne	sakralne
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)	
<p>W kościele prowadzone były, na przestrzeni lat, bieżące prace remontowe:</p> <p>w 1993r. - wykonano szereg prac remontowych w obrębie dachu wraz z wymianą zużytej dachówki.</p> <p>w 1993r. - dostawiono przed drzwiami fasady zach. wiatrołapy,</p> <p>w 1994r. - remont wnętrza kościoła, położone zostały płyty marmurowe na posadzce kościoła.</p> <p>w 1994r. - pomalowane zostało wnętrze kościoła.</p>		<p>Stan murów kościoła dobry. Na elewacji widoczne ślady starych nieaktywnych zacieków. Rynny i rury spustowe w dobrym stanie. Pokrycie dachu kompletne. Stan więźby dachowej dobry. Schody, posadzki, okna i drzwi w dobrym stanie.</p>	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie	
		Należy usunąć przyczynę zawilgocenia ścian.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

W wyniku przeprowadzonej kwerendy w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Olsztynie stwierdzono brak akt dotyczących omawianego obiektu, kwiecień 1996r.

22. Biblioteka

1. Die Bau- und Kunstdenkmäler der Provinz Westpreussen, Heft 10, Der Kreis Löbaw, Danzig 1895,
2. Diecezja Chełmińska, Zarys historyczno-statystyczny. Pelplin 1928,
3. Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, woj. olsztyńskie, powiat nowomiejski. opr. IK. Trybowski, O. Zagórowski. PIS 1954/ maszynopis/
4. J. Śliwiński- Lubawa. Z dziejów miasta i okolic. Olsztyn 1982.
5. Diecezja Toruńska- Historia i teraźniejszość. T.11. Dekanat Lubawski, Toruń 1995r.

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

W: Die Bau und Kunstdenkmäler derr Provinz Westpreussen Heft 10, Der Kreis Löbaw, Danzig 1895 s. 643 przedstawiony jest rzut przyziemia kościoła w skali 1: 400, na którym uwidocznione graficznie są kolejne fazy rozbudowy kościoła, na s. 644 pokazane są rodzaje profilowanej cegły stosowanej w portalach i blendach.

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst mgr Wiesława Chodkowska, grudzień 1996r

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki mgr Dariusz Chodkowski, grudzień 1996r

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. mgr Wiesława Chodkowska, grudzień 1996r

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów W/O Olsztyn

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Wkładki:

1. Miejscowość LUBAWA	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina Lubawa	K.parafialny p.w. Nawiedzenia	C.d. pkt. 12, Historia obiektu
3. Województwo Olsztyńskie	NMP i św. Anny	

Przypuszcza się też, że Chrystian założył również szkołę misyjną dla nawróconych Prusów. W 1257r. Lubawa znalazła się w rękach biskupa Heidenryka i stała się prywatnym miastem biskupów chełmińskich. Fakt ten zdecydował o dalszym rozwoju osady i przyspieszył proces tworzenia się miasta. Dokumentuje to pieczęć Lubawy, na której widnieje w herbie postać biskupa w ornacie z infułą i pastorałem, z prawą ręką wzniesioną do błogosławieństwa. W 1260r. Lubawa była już znanym ośrodkiem handlowo- rzemieślniczym wymienionym w źródłach pisanych jako "forum Lubovia", czyli targ lubawski. W 1269r. zamek, siedziba biskupów i miasto zostały zdobyte przez Prusów i zniszczone. Nowa lokacja miasta nastąpiła na pocz. XIVw., dokonał tego biskup Herman a potwierdził w 1326r. biskup Otton. W przywileju tym wymienia się także zamek biskupi. W tym samym roku kościół farny p.w. św. Anny otrzymał duszpasterza plebana Jana. W 1533r. w wyniku pożaru spłonął kościół farny św. Anny wraz z zabudowaniami. Miasto dewastowane i niszczone było przez Szwedów w 1656r. i pożar w 1724r. Obecny kościół powstał około 1330r. Większe naprawy wykonano po kolejnych pożarach dopiero ok. 1550r. na co wskazuje choraągiewka z herbem bp. Hozjusza /1549- 51/. W 1581r. do nawy pdn. kościoła przybudowano kaplicę Mortęskich fundacji ksieni Magdaleny Mortęskiej /1556-1631/- która przez 53 lata była ksienią chełmińskich benedyktynek. Przeprowadzona przez nią reforma zakonu w duchu potrydenckim odbiła się szerokim echem w całej Rzeczypospolitej. W 1600r. przebudowano szczyt zachodni kościoła i dobudowano zakrystię. Na pocz. XVIIw. zamieniono kruchtę pn. na kaplicę Aniołów Stróżów, do której w XIXw. dobudowano baptysterium. W 1939 roku hitlerowcy ograbili kościół z najstarszych ksiąg parafialnych /1700-1874/. W 1942r. zginęły z kościoła 4 dzwony, z których dwa po wojnie powróciły. Zniszczeń wojennych dopełnili żołnierze Armii Czerwonej, którzy w styczniu 1945r. spalili plebanię wraz z archiwum parafialnym.

Wkładkę założył: mgr Wiesława Chodkowska, 15 września 1996r

F 2

Miejsce przechowywania negatywów: O/W PSOZ Olsztyn

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
p.w. NAWIEDZENIA N.M.P. i ŚW. ANNY

LUBAWA

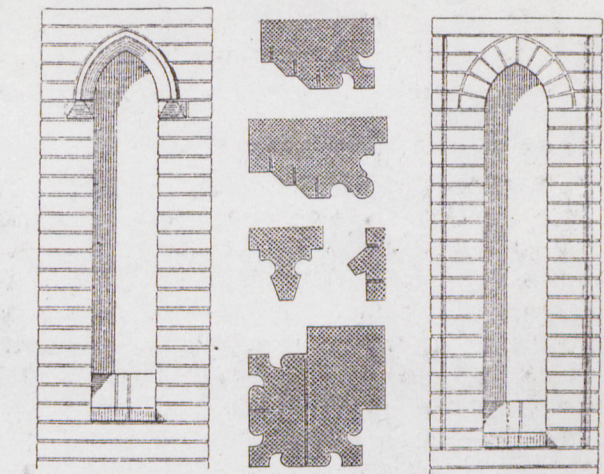
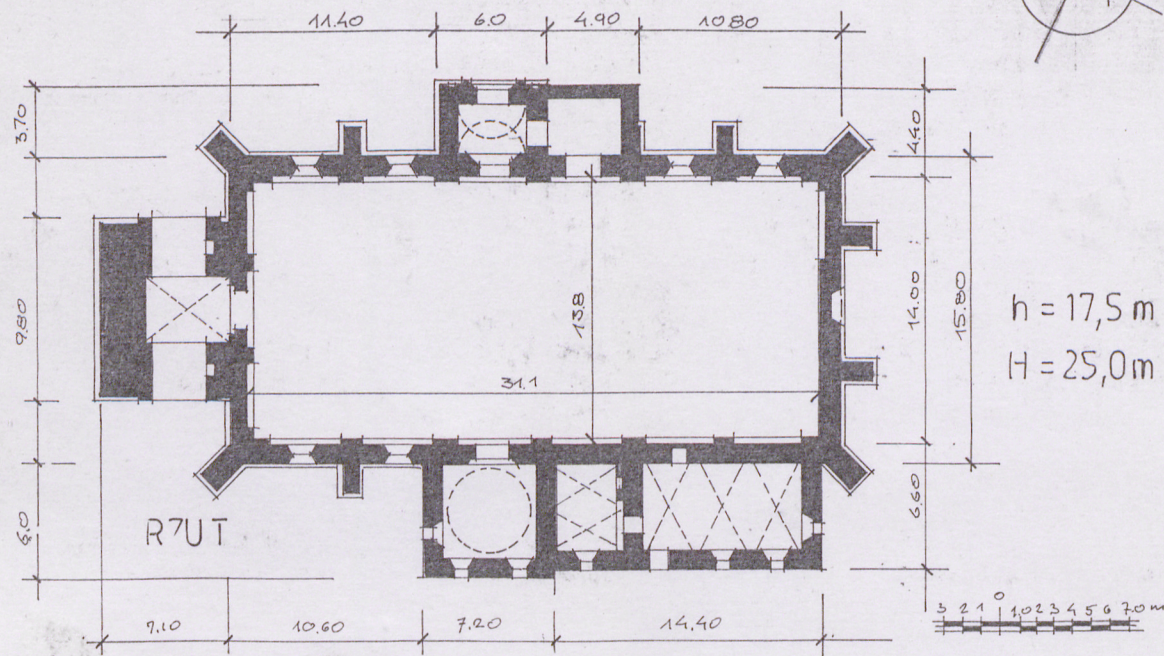
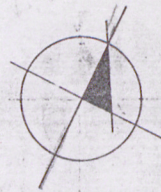

Fig. 14—20. Katholische Pfarrkirche in Löbau. Untere Blende der Strebepfeiler, Portalprofile, Gratprofil der Turmhalle, Kaffgesims, Gliederung der oberen Blende an den Eckstreben, obere Blende der geraden Streben.

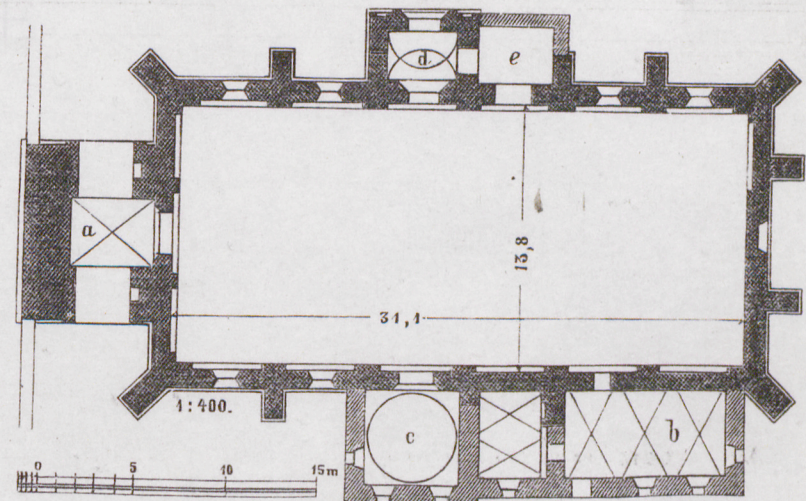
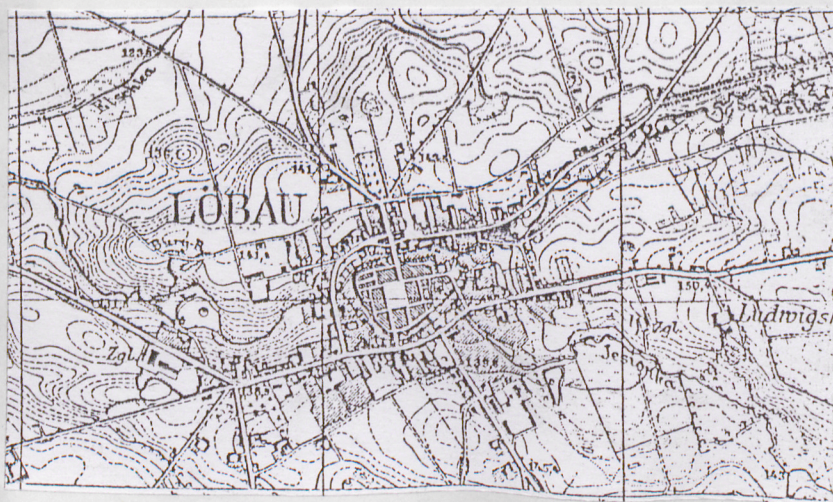

Fig. 13. Löbau. Grundriss der kathol. Pfarrkirche.

1. Miejscowość LUBAWA	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina Lubawa	K.parafialny p.w. Nawiedzenia	C.d. pkt. 13, Sytuacja, materiał, rzut...
3. Województwo Olsztyńskie	NMP i św. Anny	

ELEWACJE- Korpus nawowy opięty jednuskokowymi skarpami, część z nich zdobiona ostrołukowymi, tynkowanymi blendami. Elewacje korpusu podzielone horyzontalnie dwoma ceglanyymi gzymsami i zwieńczone tynkowanym fryzem opaskowym. Otwory okienne w ścianie płn. i pdn. i na wieży ostrołukowe z tynkowanym glifem. W zakrystii i skarbcu okna kwadratowe, zamknięte półkoliście szklone witrażowo. Wieża sklepiona krzyżowo nad przejściem otwartym na płn. i pdn. ostrołukowymi, dwuuskokowymi arkadami. Ściany wieży zdobione cegłą zendrówką w układzie rombownym. Okna ostrołukowe, pojedyncze w dolnych partiach, parzyste w części dzwonnicy. W ścianie zach. korpusu wieżę flankuje nowsze wejście do kościoła. Elewacja wschodnia z osiowo usytuowaną ostrołukową wnęką, zwieńczona cofniętym, trójkątnym, tynkowanym szczytem na odsadźce, flankowanym w narożach, ukośnymi ceglanyymi sterczynami. Szczyt podzielony horyzontalnie fryzami opaskowymi zwieńczonymi trójkątnym naczółkiem. Strefy między fryzami zdobione zdwojonymi, ceglanyimi pilastrami. Kontur szczytu falisty. Elewacje kaplicy Aniołów Stróżów i baptysterium zdobione tynkowanym fryzem opaskowym, ściany artykułowane ostrołukowymi blendami. W przyziemiu zamurowany, profilowany uskokowo portal gotycki. W ścianie zach. ostrołukowe okno. Baptysterium neogotyckie, otynkowane, z dwoma ostrołukowymi oknami, rozglifionymi do wewnątrz. Kaplica Mortęskich oświetlona okulusami, od pdn. i zach. z witrażami. Pod kaplicą krypta grobowa.

WYPOSAŻENIE- głównie barokowe: ołtarz główny z 1723r., w retabulum ukrzyżowanie z ok. 1520r., ołtarze boczne z 1730-40r., ambona z I poł. XVIIw. Organy o zewnętrznej oprawie barokowej k. XVIIw. przeb. Edward Wittek, Elbląg 1908r. Do kaplic prowadzą drewniane rzeźbione portale. W Kaplicy Mortęskich barokowy ołtarz z XVw. figurką Matki Boskiej Lipskiej w srebrnej sukience. W posadzkę i ściany kościoła wmurowane są płyty epitafijne.

INSTALACJE: elektryczna i odgromowa, wodna.

F 5

Wkładkę założył: mgr Wiesława Chodkowska, 15 września 1996r

Miejsce przechowywania negatywów: O/W PSOZ Olsztyn

F 4

F 6

F 7

F 8

F 9

F 10

1. Miejscowość LUBAWA	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina Lubawa	K.parafialny p.w. Nawiedzenia	podpisy pod fotografie
3. Województwo Olsztyńskie	NMP i św. Anny	

Fot. 1- widok na kościół od strony pdn- wsch.
Fot. 2- teren przy kościele od strony pdn.
Fot. 3- 4- kościół- kaplica Mortęskich na planie kwadratu, dostawiona do ściany pdn.
Fot. 5- kościół- prostokątna zakrystia i skarbiec przy ścianie pdn.
Fot. 6- 7- kościół- widok na prezbiterium zakończone ścianą prostą.
Fot. 8- 9- kościół- tynkowane blendy, o różnych kształtach, na przyporach prezbiterium.
Fot. 10- 11- kościół- kwadratowa, trójkondygnacyjna wieża od strony zach.
Fot. 12- 13- kościół- wieża przelotowa dołem na osi płu- pdn.
Fot. 14- kościół- wieża, tynkowana wewnątrz w przyporze mieszcząca figurę.
Fot. 15- kościół- ściana plu. widok na baptysterium.
Fot. 16- kościół- ściana plu. Kaplica Aniołów Stróżów.
Fot. 17- kościół- nawa, widok w stronę ołtarza.
Fot. 18- kościół- nawa, sklepienie.

Wkładkę założył: mgr Wiesława Chodkowska, 15 września 1996r

F 11

F 12

Miejsce przechowywania negatywów: O/W PSOZ Olsztyn

F 13

F 14

F 15

F 16

F 18

F 17